52

ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹ

(ಒಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಥನ)

ಲೇಖಕರು:

ಶ್ರೀ। ಅ. ಗೌ. ಕಿನ್ನಿಗೋಳಿ

1955.

ಮಂಗಳೂರು.

ಒಂದಾಣೆ

ಮಾಲೆ

ಒಂದಾಣೆ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ವರೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳು

೧. *ಕೆಪ್ಪಟಿರಾಯ (ವಿನೋದ ಕಥೆ)
೨. *ನಾರೀಶ್ವರರು (ಏಕಾಂಕ ಪ್ರಹಸನ)
೩. *ಕಳ್ಳನಿಗೆ ಸಂಭಾವನೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಥೆಗಳು.
೪. *ಸದ್ರಿಸುಬ್ಬ (ಏಕಾಂಕ ಪ್ರಹಸನ)
೫. *ಅದ್ಭುತತ್ಯಾಗ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಥೆಗಳು
೬. ಚುನಾವಣೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಬನಾವಣೆ (ಏಕಾಂಕ ಪ್ರಹಸನ)
೭. *'ಬೀಡಿ ಸೇದಬೇಡಿ' ಮತ್ತು 'ಆ ಮಗು' (ವಿನೋದ ಕಥೆಗಳು)
೮. *ಇಂಗ್ಲಿಷ್–ಕನ್ನಡ ಅರ್ಥಕೋಶ
೯. *ಲಂಚಕ್ಕೆ ಸಂಚಕಾರ
೧೦. *ಟಿಶ್ಯೂ ಔಷಧಿಗಳ ಕೈಪಿಡಿ.
೧೧. *ಶ್ರೀಕ್ಷೇತ್ರಧರ್ಮಸ್ಥಳ (ದ್ವಿ. ಮುದ್ರಣ)
೧೨. ಜೀವದ ಮೌಲ್ಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಥೆಗಳು
೧೩. ಸತ್ತವನ ಸೇಡು ಮತ್ತು ಇತರ ಕಥೆಗಳು
೧೪. ವೆಂಕಟನ ಸಂಕಟ (ಏಕಾಂಕ ಪ್ರಹಸನ)
೧೫. ಬಾಬಿಗೆ ಬಾಸಿಂಗ (ಏಕಾಂಕ ಪ್ರಹಸನ)
೧೬. ವೇಣೂರಿನ ಗತವೈಭವ.
೧೭. ಒಗಟುಗಳು [ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ]
೧೮. ಜಗಳಗಂಟಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಥೆಗಳು
೧೯. ರಥೋತ್ಸವ.
೨೦. ಕರಿನಾಯಿ ಮತ್ತು ಮುಪ್ಪು
೨೧. *ಭಾರತದ ಮಹಾನಗರಗಳು (ಭಾಗ ೧)
೨೨. ತಿರುಕ್ಕುರಲ್
೨೩. ಸೂರ್ಯನ ಸಂಸಾರ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಥೆಗಳು.
೨೪. ಭಾರತದ ಮಹಾನಗರಗಳು (ಭಾಗ ೨)
೨೫. ಧೈರ್ಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಸತ್ಯಕಥೆಗಳು.
೨೬. *ಮಾರಾವತಾರ (ಏಕಪಾತ್ರ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಬಂಧ)
೨೭. ಹಾಸವಿಲಾಸ (ನಗೆಹನಿಗಳು)
೨೮. ಸತ್ಯವಂತ ಬಾಬಿ (ಏಕಾಂಕ ಪ್ರಹಸನ)
೨೯. ಜಾಣ್ಮೆಯ ಒಗಟುಗಳು
೩೦. ಜಾತಕ ಕಥೆಗಳು
೩೧ ಕಾರ್ಕಳದ ಚರಿತ್ರೆ
೩೨. ಮರ್ಜಿ (ಏಕಾಂಕ ಪ್ರಹಸನ)
೩೩. ದರ್ಶನದ ಕಥೆಗಳು
೩೪. ಅಳುವಿನ ಹೊಳೆ ಮತ್ತು ಕೇಶವಭೂಪ (ಮಕ್ಕಳ ಕಥೆಗಳು)
೩೫. ಶರಾಬಿನ ಸಿಪಾಯಿಗಳು
೩೬. ಉಪದೇಶ ಶತಕ
೩೭. ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆಯೇ?
೩೮. ಚತುರ ಚಮತ್ಕಾರ
೩೯. ಸತೀ ಸಾವಿತ್ರಿ
೪೦. ಆಭರಣಗಳ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ, ಇತರ ಕಥೆಗಳು
೪೧. ಭಾರತದ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲಗಳು
೪೨. ಕಾಲುಬಳೆಯ ಕಥೆ
೪೩. ಭಾರತದ ನಾಲ್ಕು ಕಲಶಗಳು
೪೪. ವ್ಯಸನದಿಂದ ಲಾಭ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಥೆಗಳು
೪೫. ಸುಭಾಷಿತ
೪೬. ೧೮೫೭ರ "ಸಿಪಾಯಿ ದಂಗೆ" ಅಥವಾ ಬ್ರಿಟಿಷರಿಗೆದುರಾಗಿ ಭಾರತೀಯರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಸಮರ
೪೭. ಅಕಾಂಡ ತಾಂಡವ (ರೇಡಿಯೋನಾಟಕ)
೪೮. ಸಾಹಸದ ಕಥೆಗಳು.
೪೯. ಸಂಜ್ಞಾ ಜ್ಞಾನ ಕೋಶ
೫೦. ಪಂಡಿತನ ಪಿಟೀಲು
೫೧. ಭೋಗಯಾತ್ರೆ
೫೨. ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹ

* ಈ ಗುರುತು ಹಾಕಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಪ್ರತಿಗಳು ಮುಗಿದಿವೆ.

ಈ ವರೆಗೆ ಐವತ್ತಎರಡು ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ, ಐವತ್ತಎರಡು ಆಣೆಗಳಿಗೆ, 'ಒಂದಾಣೆ ಮಾಲೆ'ಯು, ಹೊದಿಕೆ ಕೂಡಿ, 1146 ಪುಟಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಒಂದಾಣೆ ಮಾಲೆ, ಪ್ರಭಾತ ಆಫೀಸು, ರಥಬೀದಿ, ಮಂಗಳೂರು-೧

ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹ

ಮೇವಾಡವು ವೀರಭೂಮಿ. ಸಂಗ್ರಾಮ ಸಿಂಹನು ೧೫೦೯ರಲ್ಲಿ ಮೇವಾಡದ ರಾಣನೆನಿಸಿದನು. ಸ್ವದೇಹ ಪ್ರೇಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸ್ವಜನ ಪ್ರೇಮವು ಹಿರಿದು; ಸ್ವಜನ ಪ್ರೇಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸ್ವದೇಶ ಪ್ರೇಮವು ಮಹಿಮಾನ್ವಿತವಾದುದು ಎಂಬುದೇ ವೀರ ಭೂಭುಜರ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಆದರ್ಶವೆಂದು ತಿಳಿದು ನಡೆದ ವೀರಾಗ್ರಣಿ ಈ ಸಂಗ್ರಾಮ ಸಿಂಹನು. ‘ಮುಕುಟ ಧಾರಣವೊಂದೇ ಬಾಳಿನ ತೋರಣ’ವಲ್ಲ; ರಾಜರಿರಬೇಕಾದುದು ರಾಜ್ಯದ ಪಾಲನೆಗಾಗಿ ಮಾತ್ರ; ಅಧಿಕಾರದ ಅಮಲಿನ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆಯುವುದಕ್ಕಲ್ಲ—ಎಂಬ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ತನ್ನ ಆಚರಣೆಯ ಮೂಲಕ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸದವನವನು. ಬಲ, ಸಾಹಸ, ಬುದ್ಧಿಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕಡಿಮೆಯೆನಿಸದಂತೆ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದವು.

ಈ ಮಾತೇನೂ ಅಸಂಭಾವಿತವಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ತುಲಸಿಯ ಬೀಜಕ್ಕೆ ತುರುಚೆಯ ಬಳ್ಳಿಯು ಎಂದಾದರೂ ಹುಟ್ಟೀತೆ? ಸಂಗಾಮಸಿಂಹನ ತಂದೆಯಾದ ರಾಯಮಲ್ಲನ ಔದಾರ್ಯವೆಂತಹದೋ ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿದೊರೆಯಾದ ಗುಣ ವಿಶೇಷಗಳು ಈ ಸತ್ಪುತ್ರನಲ್ಲೂ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಅಪವಾದಗಳು ರಾಜಪುತ್ರರ ಉಜ್ವಲ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದೇ ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ದೊರೆಯುತ್ತಿವೆ, ಎಲ್ಲೋ ಒಂದೆರಡು ಮಾತ್ರ. ಹದಿನೆರಡನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ರಾಠೋಡ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ, ಕನ್ನೋಜ (ಕನ್ಯಾಕುಬ್ಜ)ದ ಸಮ್ರಾಟ, ಲೋಕೋತ್ತರ ಧೀರ ಕನ್ಯೆಯಾದ ಸಂಯುಕ್ತೆಯ ಪಿತೃ-ಜಯಚಂದ್ರನೊಬ್ಬ; ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬಾಪ್ಪಾರಾಯನ ವಂಶಗೌರವದ ಧವಳೇತಿಹಾಸವನ್ನು ತನ್ನ ಹೇಡಿತನದ ಕಾಳಿಮೆಯಿಂದ ಮಸುಕುಗೊಳಿಸಿದ, ಅನುಪಮ ಲಾವಣ್ಯವತಿಯಾಗಿದ್ದ ಹತಭಾಗ್ಯೆ ಕೃಷ್ಣಾಕುಮಾರಿಯ ಪಿತೃ—ಭೀಮಸಿಂಹನೊಬ್ಬ; ಈ ಉಭಯರು-ಕ್ಷಾತ್ರತರುವಿನ ಕೀಟಗಳು ಹುಟ್ಟಿ,

ರಾಜಪುತ್ರರ ಪವಿತ್ರಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಅಪವಾದದ ವಿಷಬೀಜವನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿದವರು ಸಿಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ನಿರ್ವೀರ್ಯತನವನ್ನು ನೆನೆವಾಗ ದೇಶಪ್ರೇಮಿಯ ಎದೆ ಇಂದಿಗೂ ನಿರಾಶೆಯ ಸಿಗ್ಗಿನಿಂದ ಕುಸಿಯುತ್ತದೆ; ಮೊಗಬಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನ ತಂದೆಯಾದ ರಾಯಮಲ್ಲನನ್ನು ಔದಾರ್ಯಮೂರ್ತಿ ಎಂದೆನಲ್ಲ? ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಒಂದಿಷ್ಟು ವಿವರವಾಗಿ ಹೇಳಿದರೆ ಅಸಂಗತವಾಗಲಾರದು. ಬದಲಿಗೆ, ಅಂಥಾ ತಂದೆಗೆ ಇಂಥಾ ಮಗ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ನ್ಯಾಯವಾದುದೇ ಎಂಬ ತೃಪ್ತಿ ಕೂಡಾ ಒಡಮೂಡೀತು!

ರಾಯಮಲ್ಲನು ಮೇವಾಡದ ಪಟ್ಟವೇರಿದುದು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೭೪ರಲ್ಲಿ. ಈ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹ, ಪೃಥ್ವೀರಾಜ, ಜಯಮಲ್ಲ ಎಂಬ ಮೂವರು ಗಂಡುಗಲಿಗಳಾದ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಮೂವರೂ ಅಪ್ರತಿಮ ಸಾಹಸಿಗಳು. ಆದರೆ ಆ ಮೂವರಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮನಾದ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಮಾತ್ರ ನಿಷ್ಠುರನೂ, ಕಠಿನ ಹೃದಯಿಯೂ ಆಗಿದ್ದುದು ದುರ್ದೈವ. ತಮ್ಮನ ಉಪದ್ರವಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದವನಾಗಿ ವಿವೇಕಿಯಾದ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನು ದೇಶವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಬೇಕಾದ ಪ್ರಸಂಗಬಂದಿತು. ಆದರೂ ಸಂಗ್ರಾಮನು ಸೋದರತ್ರಯರಲ್ಲಿ ವೈಮನಸ್ಯದ ಕೊಳಚೆಯನ್ನೆರಚುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ತಾನೇ ಸ್ವಸಂತೋಷದಿಂದ ದೇಶತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ತನ್ನ ಘನತೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯಿಸಿದನು. ಈ ನಡತೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಅದನ್ನು ಅಣ್ಣನ ದೌರ್ಬಲ್ಯದ ಚಿಹ್ನೆಯೆಂದು ಬಗೆದನೋ, ಅಲ್ಲ, ತನ್ನ ಧೃತಿಶಕ್ತಿಗಳ ಪ್ರಭಾವವೆಂದು ತಿಳಿದನೋ, ಅಂತೂ ದಿನದಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ ಅವನ ಔದ್ಧತ್ಯವು ಮೇರೆಮೀರುತ್ತಲೇ ಹೋಯಿತಲ್ಲದೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ.

ರಾಯಮಲ್ಲನಿಗೆ ತನ್ನ ನಡುಮಗನ ವರ್ತನೆಯು ಬಿಸಿಯನ್ನದ ತುತ್ತಾಯಿತು. ಆದರೂ ಅವನು ತನ್ನ ವಿವೇಕವನ್ನು ಕೋಪದ ಕೈವಶ ಮಾಡದೆ ಮಗನನ್ನು ತಿದ್ದಲು ನೋಡಿದನು. ತಂದೆಯ ಹಿತೋಕ್ತಿಯು ಮಗನಿಗೆ ಪಥ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಉಪಾಯಗಾಣದ ರಾಜಶಾಸನದ ಅಸ್ತ್ರವನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಮಗನ ಮೇಲಾದರೂ ಎತ್ತಲು ರಾಯಮಲ್ಲನು ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಮೇವಾಡಗಡಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಹೋಗಬೇಕೆಂದು ತಂದೆಯು ರಾಜಾಜ್ಞೆ ಹೊರಡಿಸಿದನು. ಇದರಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ರೇಗಿಕೊಂಡ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು

ಬಿಟ್ಟು ಹೊರನಡೆದನಾದರೂ ಅವನ ಬಗೆಯಾಳದಲ್ಲಿ ಸೇಡಿನ ಸರ್ಪ ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ತಾನೂ ಮೀಸೆಹೊತ್ತ ಗಂಡುಗಲಿ; ಅರಮನೆಯ ಹಂಗಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಅಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ, ದಿಗ್ಬಂಧಿತನಾಗಿ ಬಾಳುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಆ ಹಂಗಿನ ದಾರವನ್ನು ಕಡಿದು ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಬದುಕುವುದು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರ ವೆಂಬುದನ್ನು ಕೃತಿಯಿಂದ ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವವನಂತೆ ಅವನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಮೇವಾಡದ ಗಡಿಯನ್ನು ಒಳನುಗ್ಗಿ ದರೋಡೆ ನಡೆಯಿಸಲು ತೊಡಗಿದನಂತೆ! ಹೀಗಾಗಿ ಮೂರನೆಯ ಮಗನಾದ ಜಯಮಲ್ಲನೊಬ್ಬನು ಮಾತ್ರ ತಂದೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಜಯಮಲ್ಲನಾದರೂ ತಂದೆಯ ಅಭೀಷ್ಟದಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿ ರುವನೆಂದು ಸಂತೈಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕುಂಟೆ? ಇಲ್ಲ! ಸಂತೈಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಷ್ಟರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ದುರ್ಘಟನೆಯು ಸುಳಿಯೆದ್ದು, ರಾಯನ ಬಗೆಯ ತಿಳಿಗೊಳವನ್ನು ಕಲಂಕಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಅದನ್ನು ಇತಿಹಾಸದ ಪವಾಡವೆಂದರೂ ಸರಿ; ದೈವದ ಆಟವೆಂದರೂ ಸರಿ. ಆ ದುರ್ಘಟನೆ ಹೀಗಿದೆ:

ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತೋಡದೇಶವು ವೀರತೆಗೆ ಹೆಸರಾದುದು. ಈ ಮಾತಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಹೆಮ್ಮಕ್ಕಳ ವಿವಾಹದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಕೂಡಾ ಸಾಕ್ಷಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ವೀರರಿಗಲ್ಲದೆ ಇತರರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹೆಮ್ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜಮನೆತನದವರು ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಡುತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆ ರೂಢಿಯನ್ನು ಮುರಿದವರಿಗೂ ಅವರ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೂ ಮಾನ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಅಂಥಾ ತೋಡ ದೇಶದ ದೊರೆಯಾಗಿದ್ದ ರಾವುಸೂರ್ತನನೆಂಬವನನ್ನು ಢಿಲ್ಲಿಯ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು ಸೋಲಿಸಿ ದೇಶವನ್ನು ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ರಾವುಸೂರ್ತನನು ಹೆಂಡತಿಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ದೇಶಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ, ಮೇವಾಡರಾಜ್ಯದ ವೇದನೂರು ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲಸಿದ್ದನು.

ತಾರಾಬಾಯಿಯೆಂಬ ಅನುಪಮ ರೂಪವತಿಯಾದ ಕನ್ಯೆಯೊಬ್ಬಳು ಸೂರ್ತನನ ಮಗಳಾಗಿದ್ದಳು. ಕೇವಲ ಬೆಡಗು ಬಿನ್ನಾಣಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಳೆಯಿಸಿಕೊಂಡು, 'ಹೆಣ್ತನಕ್ಕೆ ರೂಪೇ ಹೆಚ್ಚು, ವಯ್ಯಾರವೇ ಮೆಚ್ಚು', ಎಂಬಂತೆ ತಿಳಿದವಳಲ್ಲ ತಾರಾಬಾಯಿ! ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೇ ವೀರಕನ್ಯೆಯರಿಗೆ ಭೂಷಣಪ್ರಾಯವಾದ ಕದನವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲೂ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸಿದವಳಾಗಿದ್ದಳು. ಕತ್ತಿ ಬೀಸುವಿಕೆ, ಕುದುರೆ ಸವಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತಳಾಗಿದ್ದಳು. ಜಟ್ಟಿ ಚಲ್ಲಣ ತೊಟ್ಟು ಗಂಡುಡಿಗೆಯಿಂದ ಅವಳು ಅಶ್ವಾರೋಹಿಣಿಯಾದಳೆಂದರೆ

ನಿಜವಾದ ಗಂಡುಗಳೇ ನಾಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಂಥಾ ರೀತಿ, ಗತ್ತುಗಳು ತಾರಾಬಾಯಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಕುಂದಣದ ಕುಸುಮಕ್ಕೆ ಕಂಪು ಸೇರಿಕೊಂಡಂತೆ, ಹರೆಯದ ಅಂದಣವನ್ನೇರುತಿದ್ದ ಕುಮಾರಿಗೆ ಅಪ್ರತಿಮವಾದ ಸೌಂದರ್ಯವೂ ಇದ್ದಿತು.

ಒಮ್ಮೆ ಆ ಬಾಲೆಯು ಗಂಡುಡುಗೆ ತೊಟ್ಟು ಅಶ್ವಾರೋಹಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಯೌವನಶಾಲಿಯಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಮಾರನೊಬ್ಬನು ಆ ಅಪೂರ್ವ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡನು. ಕಂಡು ಬೆರಗಾದನು. ಅವನು ಕುದುರೆ ಏರಿದ್ದನು. ಒಡನೆ ಅವಳೆಡೆಗೆ ಕುದುರೆಯೋಡಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಅವನ ನಿಶ್ಚಲತೆಯು ನೀರಾಯಿತು; ಕಣ್ಣು ಕೈ ಸೆರೆಯಾಯಿತು; ಮನವು ಮೋಹದ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿತು. ಆದರೆ ಆ ಕುಮಾರಿಯ ಚಿತ್ತ ಮಾತ್ರ ಕದಡಲಿಲ್ಲ. ತರುಣನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಶೆ ನಿರಾಶೆಗಳೆರಡೂ ಕೈಕೈಹಿಡಿದು ಕುಣಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದವು. "ಒಲಿಸಬಲ್ಲೆನೇ?" ಎಂಬ ಅವನ ಬಗೆಯ ಶಂಕೆಗೆ, "ಒಲಿದಾಳೇ?" ಎನ್ನುವ ಸಂದೇಹದ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಸಾಕಾರತೆಯನ್ನಿತ್ತಿತು.

ಆ ಯೌವನಶಾಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಮಾರನಾರು? ಮತ್ತಾರು? ಜಯಮಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜನಾದ ರಾಯಮಲ್ಲನ ಮಗ. ತಾರಾಬಾಯಿಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಆಸೆಯು ಕುಡಿ ಬಳ್ಳಿವರಿಯಿತು. ರಾವು ಸೂರ್ತನೊಡನೆ ಕೇಳಿಯೂ ಕೇಳಿದನು. ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೇನು? ತಾನೂ ಒಬ್ಬ ಮಹಾರಾಜನ ಪುತ್ರ. ತಾರಾಬಾಯಿಯೂ ರಾಜಪುತ್ರಿಯೇ. ಹೀಗಿರಲು ಈ ನೆಂಟತನಕ್ಕೆ ಅಭ್ಯಂತರವೇನು? ಬೇರೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಇದ್ದುದೊಂದೇ ಶರ್ತ. ಯಾವಾತನು ತಾನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ತೋಡದೇಶವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ತನ್ನ ಕೈವಶ ಕೊಡುವನೋ ಅಂಥವನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ತಾರಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಸೂರ್ತನನು ಈ ಮೊದಲೇ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಸೂರ್ತನನು ಕನ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಜಯಮಲ್ಲನಿಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು.

ಆದರೆ ಜಯಮಲ್ಲನು ಅನುಸರಿಸಿದ ದಾರಿ ಅಡ್ಡದಾರಿ. ತಂದೆಯ ಮನೋಭೀಷ್ಟವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ ರಾಜಕುಮಾರಿಯನ್ನು ವರಿಸುವುದೆಂದರೆ ಅದು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಘಟಿಸಬಹುದಾದ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ. ಅವನ ತವಕದ ತುರಂಗ

ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಧಾವಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಿಂದಾದರೂ ತಾರಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲೇಬೇಕೆಂದು ಬಗೆದ ಅವನು ವಾಮಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದನು. ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಉಪಾಯಾಂತರದಿಂದ ಅಪಹರಿಸಿ ಒಯ್ದು ವಿವಾಹವಾಗಿ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಪೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದು ಬಗೆದನು. ಕಾರ್ಯೋದ್ಯುಕ್ತನಾದನು.

ವಿಷಯವು ಸೂರ್ತನನಿಗೆ ತಿಳಿದೊಡನೆ ಆ ವೀರವರನ ನೆತ್ತರು ಕುದಿಯಿತು. ತನ್ನ ಕುಲಕ್ಕೆ ಅವಹೇಳನದ ಮಸಿ ಬಳಿಯಲು ಸಂಚುಗೈಯುತ್ತಿರುವ ದುಷ್ಟನ ತಲೆಯನ್ನು ಬೆಲೆಗೊಂಡಲ್ಲದೆ ತಾನು ವಿರಮಿಸೆನೆಂದು ಸೂರ್ತನನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಶಪಥ ತೊಟ್ಟುಕೊಂಡನು. ಒಂದನೆಯ ಶಪಥವು ಈಡೇರದಿದ್ದರೂ ಎರಡನೆಯದ್ದು ಈಡೇರಿತು. ಜಯಮಲ್ಲನು ಸೂರ್ತನನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದು ಹತನಾದನು. ರಾಯಮಲ್ಲ ಮಹಾರಾಜನ ಬಾಳಿನ ಕಣ್ಣಾಗಿದ್ದ ಜಯಮಲ್ಲನು ಮಡಿದುಬಿದ್ದನು. ಮೇವಾಡದ ಮುಂದಿನ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಬಹುದಾಗಿದ್ದ ರಾಜಕುಮಾರನು ಅದೇ ಮೇವಾಡದ ನೆಲದಲ್ಲಿ ತಲೆಮರೆಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ತಳವೂರಿದ್ದ ದೇಶಭ್ರಷ್ಟನೊಬ್ಬನ ಕೈಯ ಕತ್ತಿಗೆ ತನ್ನ ಕತ್ತನ್ನು ಮಾರಿಕೊಂಡನು.

ಈ ಕಗ್ಗೊಲೆಯ ಸುದ್ದಿಯು ಕಾಳ್ಗಿಚ್ಚು ಬಿರುಗಾಳಿ ಸೋಂಕಿದಂತೆ ಕರ್ಣಾಕರ್ಣಿಯಾಗಿ ಹಬ್ಬಿತು. ಏನೋ ಅವಾಂತರವೊಂದು ಸಂಭವಿಸಲಿದೆಯೆಂಬ ಭಯ ಜನರೆದೆಯ ತಳದಲ್ಲಿ ತಳವೂರಿತು. ವಾರ್ತೆಯು ಹಬ್ಬುವುದಕ್ಕೆ ತಡವಿಲ್ಲ, ನಿಜ. ಮಹಾರಾಜನ ಕಿವಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವವರಾರು? ಅಂಥಾ ಎಂಟೆದೆ ಯಾರಿಗಿದೆ? ರಾಯನ ನಚ್ಚಿನ ಕುಮಾರನನ್ನು ಕೊಂದ ಬಡಪಾಯಿ ಸೂರ್ತನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವವರು ದೈವದ ಹೊರತು ಬೇರಾರು? ಜಯಮಲ್ಲನ ಮರಣವಾರ್ತೆಯು ರಾಜ್ಯದ ಮನೆಮನೆಯ ಮಾತಾಗಿದ್ದರೂ ಮಹಾರಾಜನ ಕಿವಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದ ವರೆಗೆ ಅದು ತಲುಪಿರಲೇ ಇಲ್ಲ. ರಾಜನ ಅಮಾತ್ಯರಾದರೂ ಹೇಳಲು ಧೈರ್ಯಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಜ್ಯೇಷ್ಠಪುತ್ರನು ಮೊದಲೇ ದೇಶತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಮಧ್ಯಮನಾದ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನಂತೂ ರಾಷ್ಟ್ರದ್ರೋಹಿಯೂ, ರಾಜದ್ರೋಹಿಯೂ ಆಗಿ ರಾಜಶಾಸನದಂತೆ ರಾಜ್ಯತೊರೆದು ಹೋಗಿದ್ದನು. ತಂದೆಯ ಹೃದಯರಂಜಕನಾಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬನೇ ಒಬ್ಬ ಕನಿಷ್ಠ ಪುತ್ರನೂ ಈಗ ವೀರೋಚಿತವಲ್ಲದ ಸಾವಿಗೆ ಬಲಿ

ಯಾದನೆಂಬ ದುಸ್ಸಹವಾದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ರಾಯನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕುವವರಾರು? ಆದರೆ, ತಮಗೆ ತಿಳಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು, ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸದೆ ಬಿಡುವುದೂ ಸಾಧ್ಯವೆ? ಯಾರು ತಿಳಿಸಿದರೆಂಬುದು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಅಂತೂ ಕೊನೆಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ರಾಯಮಲ್ಲನ ಕರ್ಣ ಪುಟಕ್ಕೆ ಕಾದಸೀಸದ ದ್ರವದಂತೆ ಇಳಿಯಿತು ವಾರ್ತೆ! ಆ ಶೋಕವಾರ್ತೆ!

ರಾವುಸೂರ್ತನನ ಹುಟ್ಟಡಗಿ ಹೋಯಿತೆಂದೇ ಬಗೆದರು ಮಂತ್ರಿಗಳು. ಇನ್ನು ರಾಜನನ್ನು ಹಿಡಿವವರಾರು? ತಡೆವವರಾರು? ಸಂತೈಸುವವರಾರು? ಎಂದು ಕಳವಳಿಸಿದರು ಇತರ ಸೇನಾಧಿಪತಿಗಳು. ರಾಣೀವಾಸಕ್ಕೆ ದಂಗುಬಡೆಯಿತು. ಸಾಮಂತರ ಬಾಯೊಣಗಿತು. ಪುರಜನರ ಎದೆಯಾರಿತು. ಅರಮನೆಯೊಳಗೆ, ಅಂತಃಪುರದೊಳಗೆ ಆಂದೋಲನವಾಯಿತು. ರಾಹುತರು ರಟ್ಟೆತಟ್ಟಿಕೊಂಡರು. ಕಾಲಾಳುಗಳು ಕಚ್ಚೆಬಿಗಿದು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಯಾವ ಆಜ್ಞೆ ಬಂದೀತೋ ಬಲ್ಲವರಾರು? ಅಂಥಾ ವಾರ್ತೆ ತಡವಾಗಿಯಾದರೂ ರಾಯಮಲ್ಲನ ಕಿವಿಯನ್ನು ಸೇರಿತು.

ಶಾಂತಚಿತ್ತದಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು ಮಹಾರಾಜ! ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಮಹಾರಾಜ! ಸಾದ್ಯಂತವಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಅವನ ತಾಳ್ಮೆಯು ತಡಿಯೊಡೆಯಿತು. ಕೆಂಗೆಂಡಗಳಾಗಿ ಕಣ್ಣುಗಳು ಜ್ವಲಿಸಿದುವು. ಹುಬ್ಬುಗಳು ಒಂದನ್ನೊಂದು ಹೊರುಡಿಸಿದವು. ಮೀಸೆಯು ಕುಡಿ ಕುಣಿಯಿತು. ಅಯ್ಯೋ! ರಾಜನ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಎಂಥಾ ಕರ್ಣಾಭೀಕರ ಆಜ್ಞೆ–ಗರ್ಜನೆ ಹೊರಡುವದೋ ಎಂದು ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಓಲಗಸಾಲೆಯೇ ಕತ್ತೆತ್ತಿ ಕಾದಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನವನಾದ ಪ್ರೇಮಪುತ್ರ ಜಯಮಲ್ಲನ ಮರಣವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾಜನಿಗೆ ಅಸಹನೀಯ ದುಃಖವಾಯಿತೋ, ಅಲ್ಲ--ಪ್ರಚಂಡ ಕೋಪೋದ್ರೇಕದಿಂದ ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪಡರಿದವೋ ಬಲ್ಲವರಾರು? ಧಿಕ್ಕನೆ ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಂತ ರಾಜನು, ಶೋಕಭಾರವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದವನಾಗಿ ಶೋಕಾಗಾರವನ್ನು ಸೇರಲೆಂದು ಎದ್ದನೋ, ಅಲ್ಲ,–ರಾವುಸೂರ್ತನನ ಎದೆಗುಂಡಿಗೆಯ ನೆತ್ತರನ್ನೇ ಮುಕ್ಕುಳಿಸಲೆಂದು ಹೊರಟನೋ ತಿಳಿದವರಾರು?

ಎದ್ದುನಿಂತವನೇ ರಾಯಮಲ್ಲನು ಗರ್ಜಿಸಿದನು:

"ಯಾವ ಕುಲಕಂಠಕನು ಹೇಡಿಯಂತೆ ವರ್ತಿಸಿ ನಮ್ಮ ಮನೆತನದ ಮರ್ಯಾದೆಯ ಕಲಶವನ್ನು ಹುಡಿಗಟ್ಟಲು ಬಗೆದನೋ ಅಂಥಾ ಜಯಮಲ್ಲ ನಿಗೆ ಮರಣವೇ ಯುಕ್ತವಾದ ಶಿಕ್ಷೆ. ಆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ ಸೂರ್ತ ನನು ಮಾಡಿದುದು ಕ್ಷತ್ರಿಯೋಚಿತವಾದ ಕಾರ್ಯವೇ ಸರಿ."

ಹೀಗೆಂದವನೇ ರಾಯಮಲ್ಲನು ರಾವು ಸೂರ್ತನನಿಗೆ ಆಹ್ವಾನ ಕಳುಹಿಸಿ ದನು. ಆದರೆ ಆ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಆಹ್ವಾನವೆಂದು ಯಾರು ತಾನೆ ತಿಳಿಯ ಬಲ್ಲರು? ಯಾವ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಮಹಾರಾಜನ ಬಸಿರ ಕಂದನನ್ನೇ ಸೂರ್ತನನು ಕೊಂದಿದ್ದನೋ ಅಂಥವನಿಂದ ಬಂದ ಆಹ್ವಾನವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮೃತ್ಯುವಿನ ಆಹ್ವಾನವಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನು? ಸೂರ್ತನನೂ ಹಾಗೆಂದೇ ಬಗೆ ದನು. ಆಹ್ವಾನ ತಂದವರು ಆಹ್ವಾನ ಪತ್ರದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಉಚಿತ ಬಹುಮಾನಗಳನ್ನೂ ತಂದಿದ್ದರು. ಈ ಬಗೆಯ ವರ್ತನೆಯು ತನ್ನನ್ನು ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಓಲಗಕ್ಕೆ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ತಂತ್ರವಲ್ಲದೆ ನಿಜವೆ? ಇನ್ನು ಉಳಿಗಾಲವಿಲ್ಲ. ಓಡಿ ಬದುಕುವ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ತನನು ಹುಟ್ಟಿ ದವನಲ್ಲ. ಅವನು ತನ್ನ ತಾಯಿನಾಡಾದ ತೋಡದೇಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿ ಬಂದಿದ್ದನು ನಿಜ. ಆದರೆ ಅದು ಜೀವದಾಸೆಗಾಗಿ ಕಾಲಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಹೇಳಿ ದ್ದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹುಟ್ಟುನೆಲವನ್ನು ಮರಳಿ ಗೆದ್ದೇ ತೀರಬೇಕೆಂದು ಹಟಸಾಧ ನೆಗಾಗಿ ತಲೆತಪ್ಪಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದವನು. ಅಂಥಾ ಆಶೋತ್ತರದ ಗೋಪುರ ವನ್ನೂ ಕಟ್ಟುತಿದ್ದನವನು. ಆ ಸೂರ್ತನನೇ ಇಂದು ತಾನು ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದ ರಾಜ್ಯದ ಮಹಾರಾಜನ ಮಗನನ್ನೇ ಕೊಂದಿಕ್ಕಿ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ತಲೆ ಗಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ಹೇಡಿಯಂತೆ ಓಡಿಹೋದಾನೆ? ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ.

ಹುಟ್ಟಲೊಂದು ದಿನ; ಸಾಯಲೊಂದು ದಿನ. ಮಧ್ಯೆ ಜೀವನದ ಅವಧಿ ಎಷ್ಟೇ ದೀರ್ಘವಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಅವಧಿಯನ್ನೂ ಕೇವಲ 'ಒಂದೇ ದಿನ' ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಕರು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಈ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿ ಜೀವಿಗಳದ್ದೆಲ್ಲ 'ಮೂರು ದಿನದ ಬಾಳುವೆ' ಎಂಬ ಗಾದೆ ರೂಢಿಯಾಗಿ ರುತ್ತದೆ. ನೀರ ಬುದ್ಬುದದಂತೆ ನಶ್ವರವಾಗಿರುವ ಈ ಕಾಯದ ಕೊರಡನ್ನು—ಕುಲಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಕಳಕೊಂಡ ಹೇಡಿಯ ಕಾಯವು ಕೊರಡಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನು?—ಬರಡು ಕಾಷ್ಠವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಯಾವ ನೆಲಕ್ಕೆ ಹೋದರೇನು? ಹೆಡತಲೆಯ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಈ ಜಗದ ಯಾವ

ಮೂಲೆಯಾದರೂ ಕೈಗೆಟಕದ ದೂರವೇ? ಥೂ, ಓಡಿ ಬದುಕುವ ಪ್ರಾಣ ಇಂದೇ ಹಾರಬಾರದೇಕೆ? ಎಣಿಸಿದನು ಸೂರ್ತನನು. ಅವನ ಧಮನಿಗಳಲ್ಲಿ ವೀರತೆಯು ವಿದ್ಯುತ್ತು ಸಂಚಾರವಾಯಿತು. ಬೀರಗಚ್ಚೆಯನ್ನು ಬಿಗಿದುಟ್ಟು, ಕಿಗ್ಗಟ್ಟಿನ ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಜೋಲಿಸಿ, ಕತ್ತುರಿಯ ಬೊಟ್ಟಿಟ್ಟು ಮೀಸೆಯನ್ನು ತಿದ್ದಿ, ತಲೆಗೆ ರುಮಾಲನ್ನು ಸುತ್ತಿ, ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮದುವಣಿಗನಂತೆ ಸೂರ್ತನನು ರಾಯಮಲ್ಲನ ಓಲಗಕ್ಕೆ ನಡೆದನು.

ಆದರೆ, ಹಾವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿದುದು ಹೂಮಾಲೆಯಾಯಿತು; ಕೆಂಡವೆಂದು ತಿಳಿದುದು ನವಮಾಣಿಕ್ಯವಾಯಿತು. ನಿಡುನಂಜಿನ ಗಡಿಗೆಯೇ ಸುಧಾಕಲಶವಾಯಿತು. ರಾಯಮಲ್ಲನು ಸೂರ್ತನನನ್ನು ಬಾಗಿಲಲ್ಲೇ ಎದುರುಗೊಂಡು ಅಪ್ಪಿ ಆಲಿಂಗಿಸಿದನು. ಓಲಗಕ್ಕೆ ಒಯ್ದು ಒಪ್ಪುವ ಆಸನವನ್ನಿತ್ತು ಸತ್ಕರಿಸಿದನು. ಉಡುಗೊರೆಯಿಂದ, ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಉಪರಮಿಸಿದನು. ಮಹಾರಾಜ ರಾಯಮಲ್ಲನು ಸಾಮಾನ್ಯನೊಬ್ಬ ರಾಜನಾಗಿದ್ದ ಸೂರ್ತನನನ್ನು, ಅದರಲ್ಲೂ ಈಗ ದೇಶಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿರುವ ಬಡಪಾಯಿಯನ್ನು, ಆದರೆ ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮಗನನ್ನೇ ಬಲಿಗೊಂಡ ಅಪರಾಧಿಯನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿದ ಉದಾರತೆ ಅಸದೃಶವಾದುದು; ಚಿರಸ್ಮರಣೀಯವಾದುದು. ವೇದನೂರು ರಾಜ್ಯವನ್ನೇ ಸೂರ್ತನನಿಗೆ ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ತನ್ನ ಗುಣಗ್ರಾಹಿತನವನ್ನು ಮೆರೆಯಿಸಿದ ಹೃತ್ಸಂಪತ್ತು ಅದ್ವಿತೀಯವಾದುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ರಾಯಮಲ್ಲನ ಚರಿತ್ರೆಯು ದೇವಭಾವದಿಂದ ನಿರ್ಭರವಾಗಿರುವುದು. ಪ್ರಪಂಚದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಇಂಥಾ ಇನ್ನೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಸಿಗುವುದು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಅಂಥಾ ರಾಯಮಲ್ಲನ ಗುಣವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ಕರುವಿಟ್ಟ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನು ಮೇವಾಡದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾದನು.

ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನು ಸಿಂಹಾಸನವೇರಿದುದು ೧೫೦೯ರಲ್ಲಿ. ಆ ಮೊದಲು ರಾಜ್ಯತ್ಯಾಗಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವನು ಪಟ್ಟ ಕಷ್ಟ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ಉಣ್ಣುವ ಅನ್ನಕ್ಕೆ, ಉಡುವ ಬಟ್ಟೆಗೆ ಕೊರತೆಯಾಗಿ, ಕಾಡುಗುಡ್ಡಗಳನ್ನು ಅಲೆದಿದ್ದನು. ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳಿಂದ ಬೆಂಡಾಗಿದ್ದನು. ಕುರುಬರ ಆಳಾಗಿ ನಿಂತು ಕುರಿಮೇಯಿಸಿ ಹೊಟ್ಟೆಹೊರೆದಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನು ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದವನೇ

ಮತ್ತೆ ಮೇವಾಡದ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಅಚ್ಚಳಿಯದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಸೆಳೆತಂದನು. ತನ್ನ ಹೆಸರಿಗೆ ತನ್ನ ಕೃತಿಗಳು ಅನ್ವರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಆಚರಿಸಿದವರು ಲೋಕಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೋ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಂದಿ ಮಾತ್ರ ಸಿಗಬಹುದು. ಅವರಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನೂ ಒಬ್ಬನು.

ಹೌದು; ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸೋಲರಿಯದ ಸಿಂಹನೇ ಅವನು. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮೊದ ಮೊದಲು ತಿಳಿಯದಿದ್ದ ಜ್ಞಾತಿಗಳು, ಅವನು ಪಟ್ಟ ವೇರಿದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಣಿಂದಲೂ ಮೇವಾಡದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಆದರೆ ಈ ಹುಟ್ಟುವೀರನ ಎದೆಗುಂಡಿಗೆ ಅದಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅವನ ಒಂದು ಕಣ್ಣು ಹೋಯಿತು. ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೈ, ಮತ್ತೊಂದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಲು ಊನವಾದುವು. ಆದರೂ ಅವನ ಕೆಚ್ಚಿನ ಮಂಜು ಕರಗಲಿಲ್ಲ. ಢಿಲ್ಲಿಯ ಇಬ್ರಾಹಿಮ್ ಲೋಡಿಯೊಬ್ಬ ನೊಡನೆಯೇ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನು ಹದಿನೆಂಟು ಯುದ್ಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ದ್ದನು. ಆ ಹದಿನೆಂಟೂ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಲುವ ಗೌರವದ ಮಾಲೆ ಲೋಡಿಯ ಕೊರಳಿಗೇ ಬಿದ್ದಿತಲ್ಲದೆ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನಿಗಲ್ಲ. ಕೊನೆಯ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಂತೂ ಇಬ್ರಾಹಿಮ್ ಲೋಡಿಯು ಸೋತುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಅವನ ಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲ ಧೂಳೀಪಟವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮೇವಾಡದ ವಿರೋಧಿಗಳೆಲ್ಲ ತಣ್ಣಗಾದರು. ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯು ಹೆಚ್ಚಿತು. ರಾಜಪುತ್ರರೆಲ್ಲ ಅವನನ್ನು ಭಾರತಸಮ್ರಾಜನೆಂದೇ ಗೌರವಿಸತೊಡಗಿದರು. ಸಮಸ್ತ ಭಾರತಭೂಮಿಗೂ ಅವನು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗುವ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಾಣಬಂದುವು.

ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತೈಮೂರ್‌ಲಂಗನ ವಂಶದವನಾದ ಬಾಬರನು ತನ್ನ ಅದೃಷ್ಟಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಭಾರತಕ್ಕೆ ದಂಡೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದನು. ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನೊಬ್ಬನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬಾಬರನನ್ನು ಎದುರಿಸ ಬಲ್ಲ ಸಮರ್ಥರು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬೇರಾರು?

ಬಾಬರನೇನೂ ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲ. ಧೀರನೂ ರಣಪಂಡಿತನೂ ಆಗಿ ದ್ದನು. ಕಷ್ಟಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಬಳೆದವನಾಗಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಹದಿ ಮೂರು ವರ್ಷದ ಹರೆಯದಲ್ಲಿಯೇ ತಂದೆಯ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೊಡೆಯನಾಗಿ, ಹದಿನಾರು ತುಂಬುವುದರೊಳಗೆನೇ ಹಲವಾರು ಯುದ್ಧಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು,

ಕೊನೆಗೆ ದುರ್ದೈವದಿಂದ ದೇಶಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿನಾಡನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಭವಿಷ್ಯದ ಹಾಸಿನ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಯು ಎಸೆದಾಡುವ ಪಗಡೆಕಾಯಿಯಂತೆ ಉರುಳುರುಳುತ್ತಾ ಭಾರತದತ್ತ ಬಂದನು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೨೬ರಲ್ಲಿ ಢಿಲ್ಲಿಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ಅವನು ದಂಡೆತ್ತಿಬಂದನು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಢಿಲ್ಲೀಶ್ವರನಾಗಿದ್ದ ಇಬ್ರಾಹಿಮ್ ಲೋಡಿಯು ಈ ಮೊದಲೇ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನೊಡನೆ ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಸೋತುಸುಣ್ಣವಾಗಿ ಕ್ಷೀಣದಶೆಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಆದುದರಿಂದ ಅದೃಷ್ಟವನ್ನೇ ಅಡಿಮೇಲು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆವೇಶಗೊಂಡು ಹೊರಟ ಬಾಬರನ ರಣೋತ್ಸಾಹದ ಎದುರಲ್ಲಿ ಅವನು ನಿಲ್ಲುವ ಬಗೆಯೆಂತು? ಆದರೂ ಲೋಡಿಯು ಕಾದದೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ರಣದ ಹಸಿವು ತಂಗುವ ತನಕ, ಪ್ರಾಣದ ಉಸಿರು ಇಂಗುವ ತನಕ ಕಡಿಕಡಿದು ಕಾದಾಡಿ ಕದನಕಣದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಾಯವಿಟ್ಟನು. ಕಟ್ಟಾಳುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅವನ ಸೈನ್ಯಗಳ ಬಹುಭಾಗ ಕಾಲನೂರಿನ ಕರೆಯೋಲೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿತು.

ಬಾಬರನು ಗೆದ್ದನು. ಢಿಲ್ಲಿಯ ಸಿಂಹಾಸನ ಅವನ ವಶವಾಯಿತು.

"ಜಗದೀಶ್ವರನಾದ ಅಲ್ಲಾ, ಈ ದಿಗ್ವಿಜಯವು ನನ್ನದಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ನಿನಗರ್ಪಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನೀನು ಎತ್ತಿದರೆ ನಾನು ಏಳುವೆ; ಒತ್ತಿದರೆ ಬೀಳುವೆ! ನಿನ್ನ ಕೈಯ ಮಿಣಿಯಂತೆ ಮಣಿವೆ; ಕುಣಿಸಿದರೆ ಕುಣಿವೆ!" ಎಂಬುದಾಗಿ ತನ್ನ ವಿಜಯವನ್ನೂ, ದಕ್ಕಿದ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಅವನು ದೇವನಿಗರ್ಪಿಸಿದನು.

ಎಲ್ಲ ಸರಿ; ಆದರೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಿಸ್ತರಣದ ಲಾಲಸೆಯು ಬಾಬರನನ್ನೂ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಢಿಲ್ಲಿಯನ್ನು ಗೆದ್ದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಯಾವ ನಿಸ್ಪೃಹವಾದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಅವನು ಸರ್ವವನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಪದಾರ್ಪಣಮಾಡಿದ್ದನೋ ಅದೇ ನಿಸ್ಪೃಹತೆ, ನಿಷ್ಕಾಮ, ನಿರಾಸಕ್ತಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ವರೆಗೂ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಕಾಮನೆ ಕೊನರಿತು; ಆಸಕ್ತಿ ಅತಿಗೊಂಡಿತು. ಅವನ ಬಗೆಯ ಬೆಳ್ಳಿರಲೆಯು ಲಾಲಸೆಯ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಬಳಲಿತು. ಬಾಬರನು ಒಂದು ವರ್ಷದೊಳಗೇ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನ ಮೇಲೆ ಸಂಗ್ರಾಮ ಹೂಡಿದನು.

ಎಷ್ಟೆಂದರೂ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನೆಂದರೆ 'ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹ'ನಲ್ಲವೇ! ಅವನು ಲೋಡಿಯನ್ನು ಗೆದ್ದಿದ್ದನಹುದು. ಆದರೆ ಅವನ ಬುದ್ಧಿಯು ವಿಜಯಮತ್ತವಾಗಿ ವಿಲಾಸದಲ್ಲಿ ವಿರಮಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅರಿಗಳಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಹಂಭಾವ ಅಂಕುರಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಢಿಲ್ಲಿಯ ಗದ್ದುಗೆಯ ಕುರಿತಾದ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಅವನು ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ಕಾದಿದ್ದನು. ಯವನರ ರಾಜ್ಯದಾಹದ ಪರಿಚಯ ಅವನಿಗೆ ಅಪರಿಚಿತವೇನಲ್ಲ. ಕಾರಣ–ಇಂದಲ್ಲ ನಾಳೆ ಬಾಬರನೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಟ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟದ್ದೇ ಎಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅಂತೂ ಅವನ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಂತೆಯೇ ಆಯಿತಷ್ಟೆ! ಕಣ್ವ ಎಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನು ಬಾಬರನ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯ ದಂಡನ್ನಿದಿರುಗೊಂಡನು. ಕಾಳಗ ಕೈಹತ್ತಿತು.

ಬಾಬರನೇನೋ ಧುರವೀರನೆಂಬುದು ನಿಜ. ಅವನ ಕಟ್ಟಾಳುಗಳೂ ಕಡಿಮೆಯವರಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸತ್ಯ. ಆದರೆ ಅಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನಿಂದ ತಮಗೆ ತಡೆಯಾದೀತೆಂದು ಅವರು ಎಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಯಕಟ್ಟಿನ ತಾಣವನ್ನು ಅವರು ಆರಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತ್ಮರಕ್ಷಣೆಯ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಮುಂದಾಗಿ ಕೈಕೊಂಡು ಡೇರೆ ಬಲಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ವ್ಯೂಹ ಹೂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುರಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತಳವೂರಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರೊಳಗೇ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನು ತನ್ನ ಸಮರತೃಷಿತವಾದ ಸೈನ್ಯಗಳ ಸಹಿತ ಸಡ್ಡುಹೊಡೆದು ನಿಂತನು. ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಹುರುಡೇರಿತು. ಬಾಬರನ ಸೇನೆ ಬಾಯ್ಬಿಟ್ಟಿತು. ಬದುಕಿನ ಆಸೆ ಬಯಲಾಯಿತು. ಅಸಂಖ್ಯ ವೀರರು ಆಹುತಿಯಾದರು. ಅಳಿವುದು ಅಚ್ಚರಿಯಲ್ಲ, ಉಳಿವುದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವೇನು?

ಸಾಯಬಾರದು; ಸಾವಿನ ಪಂಜರದಲ್ಲೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರೂ ಸಾಯಬಾರದು. ಅದೀಗ ಚತುರವೀರನ ಗುರಿ. ಬಾಬರನು ತನ್ನ ಪಾಳೆಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಯ ತಂತ್ರವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ಆದೇಶಿಸಿದನು. ಅವರು ಶಿಬಿರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕುತಲೆಮರೆಸಿಕೊಂಡರು. ಶಿಬಿರದ ಸುತ್ತಲೂ ಶತಘ್ನಿ(ಪಿರಂಗಿ)ಗಳನ್ನು ಸರಪಳಿಗಳಿಂದ ಬಿಗಿದು ಸಾಲಾಗಿ ನೆಟ್ಟರು. ಅದರಾಚೆ ಕಂದಕಗಳನ್ನು ಕಡಿದರು. ಆದರೂ ಕಳವಳವೇನೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹದಿನಾಲ್ಕು ಹಗಲಿರುಳುಗಳು ಹಾದುಹೋದುವು. ಮೊಗಲರು ಶಿಬಿರವನ್ನು, ಸಂಗ್ರಾಮನ ಸೈನಿಕರು ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿದ್ದರು. ಇನ್ನು ಮೋಹರದ ಆಸೆಯೆಲ್ಲಿ?

ಮಾನಕ್ಕೆ ಮಣ್ಣಿಡಲಿ, ಪ್ರಾಣ ಕೂಡಾ ಉಳಿಯುವ ದಾರಿ ಕಾಣದಾಯಿತು!

ಬಾಬರನಿಗೆ ತನ್ನ ಶೌರ್ಯದ ಕುರಿತಾಗಿಯಾಗಲೀ ಸಮರನೈಪುಣ್ಯದ ಕುರಿತಾಗಿಯಾಗಲೀ ಎಂದೂ, ಹಿಂದೆಂದೂ ನಿರಾಶೆಯಾದುದಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಮಾತ್ರ ದೈವವೊಂದೇ ತಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವನೂ ತಿಳಿಯುವಂತಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ವಿಲಾಸವಸ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತ್ಯಜಿಸಿದನು. ಮದ್ಯದ ಕೊಡಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒದ್ದೊಡೆದನು. ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಜೀವನಾಂತ್ಯದ ವರೆಗೂ ಮದ್ಯವನ್ನು ಮುಟ್ಟಲಾರೆನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿದನು. ಮೆತ್ತನೆಯ ಹಾಸಿಗೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹರಿದೊಗೆದನು. ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿಯ ವಸ್ತು ಒಡವೆ, ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹುಡಿಗುಟ್ಟಿ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟನು. ಮಣ್ಣಿನ ಪಾಲಾಗಲಿರುವ ಮಣ್ಣಿನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳೇ ಧಾರಾಳ ಸಾಕೆಂದು ಸಾರಿದನು. ಹಗಲೂ ಇರುಳೂ ಬಲುಹೊತ್ತು ದೇವನಿಗೆ ನಮಾಜಮಾಡಿದನು. ಇದೂ ಒಂದು ವಿಧದ ವೈರಾಗ್ಯವೇ ಸರಿ. ವೀರವೈರಾಗ್ಯ; ಉದ್ದೇಶಯುಕ್ತ ವೈರಾಗ್ಯ. ಆದರೂ ಅದು ಅವನ ಸೈನಿಕರಲ್ಲಿ ಅಮೋಘ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅದೊಂದು ತರದ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯು ಜಾಗೃತವಾಯಿತು. ದೈವನಿಷ್ಠೆಯು ಒಡಮೂಡಿತು. ಎಲ್ಲ ನಿಜ; ಆದರೆ ಶತ್ರುಭಯ ಮಾತ್ರ ಪರಿಹಾರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಣಭೀತಿಯೊಂದೇ ತೊಲಗಿಹೋಗಲಿಲ್ಲ.

ಭೀತಿಜ್ವರಕ್ಕೆ ಮದ್ದೇನು? ಧರ್ಮದ ಹುಚ್ಚಿನ ಆವೇಶರಸವನ್ನು ಕುಡಿಸುವುದೊಂದೇ ಮದ್ದು. ಕೊನೆಗೆ ಬಾಬರನಾದರೂ ತನ್ನ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಕುಡಿಸಿದ ಮದ್ದು ಅದೇ.

"ಇಸ್ಲಾಂ ವೀರರೆ, ನಿಮ್ಮ ಹುಟ್ಟಿನ ಉದ್ದೇಶವೇನು ಬಲ್ಲಿರಾ? ಇಸ್ಲಾಂ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅಲ್ಲಾನ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗುವುದಲ್ಲವೆ? ಅದಕ್ಕೆಂದೇ ದೇವನು ನಮ್ಮನ್ನು ಈ ಕುತ್ತದಲ್ಲಿ ಕೆಡವಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅವನ ಮೇಲಿನ ನಮ್ಮ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಅಲುಗಾಡಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವನು. ಸಂಕಷ್ಟಗಳ ಒರೆಗಲ್ಲಿಗೆ ನಮ್ಮ ಧೃತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳ ಹೊನ್ನನ್ನು ತಿಕ್ಕಿ ಬಣ್ಣ ನೋಡುತ್ತಿರುವನು. ನನಗೆ ಗೊತ್ತು—ನನ್ನ ನಚ್ಚಿನ ಕಟ್ಟಾಳುಗಳಾದ ನೀವು ಹಿತ್ತಾಳಿಗಳೆನಿಸಲಾರಿರಿ, ಎಂದು! ಮತ್ತೇಕೆ ಈ ಭಯ? ಎದ್ದೇಳಿರಿ. ಶುದ್ಧ

ಸ್ವರ್ಗಗಳಾಗಿ ಬಣ್ಣದೋರಿರಿ. ಅದೇ ನಿಮ್ಮ ಜನ್ಮದ ಉದ್ದೇಶ; ಅಲ್ಲಾನ ಆಜ್ಞೆ! ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸತ್ತರೆ ದೇವನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ, ಉಳಿದರೆ ಇಸ್ಲಾಂ ರಾಜ್ಯ. ನಮಗೆರಡೂ ಒಂದೇ. ಮಾನವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಬದುಕುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಾಯುವುದು ಸುಖ. ಪೈಗಂಬರರನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಳ್ಳಿ. ಪ್ರವಾದಿಯು ಪಟ್ಟ ಪಾಡನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಏತಕ್ಕಾಗಿ? ಅಷ್ಟೆಲ್ಲ ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಎಂಬುದನ್ನು ನೀವೂ ತಿಳಿದಿರುವಿರಿ. ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ, ಧರ್ಮರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ, ಇಸ್ಲಾಂ ರಾಜ್ಯ ಸಂಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ!

"ಹಸಿದು ಹಾರುವ ವ್ಯಾಘ್ರಗಳು ನೀವು! ಹಸುಗಳಾದ ಈ ವಿಧರ್ಮಿಗಳಿಗೆ ಹೆದರುವಿರೆ? ಇಲ್ಲ, ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತೇಕೆ ಈ ಸೋಲು? ಅಲ್ಲ, ಇದು ಸೋಲಲ್ಲ! ನಿಮ್ಮ ಶೌರ್ಯದ ಲೋಪದಿಂದಾಗಿ ಬಂದ ಸೋಲಲ್ಲವಿದು. ಅಲ್ಲಾನು ಪರೀಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಸೋಲಿನ ಸೋಗು ಮಾತ್ರವಿದು! ವಿರೋಧಿ ಬಲಗಳ ಮೇಲೆ ಬಡಿಯುವ ಬರಸಿಡಿಲು ನೀವು! ಬಡಿಯಿರಿ. ಬಡಿಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು, ಕಾಣುವವರ ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸುವಂತೆ, ಮಿಂಚನ್ನು ಎರಯೆರಚಿ ಬಡಿಯಿರಿ. ಹೇಗೆಂದು ಬಲ್ಲಿರಾ? ಹಿಡಿಯಿರಿ ಕುರಾನ್; ಹಾಕಿರಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ; 'ಭಗವಾನ್, ಕೆನ್ನೀರ ಕೆನೆಯು ಕಣವಿರುವ ವರೆಗೆ ಕಾಳಗದಿಂದ ಕಾಲ್ದೆಗೆಯೆವು. ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯೆ ನಡೆಯಲಿ. ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯೆ ಮೆರೆಯಲಿ. ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯವೆ ತೆರೆಯಲಿ. ನಿನಗಾಗಿ ಕಡಿಯುವೆವು. ನಿನಗಾಗಿ ಮಡಿಯುವೆವು' ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳೋಣ. ಆ ಮೇಲೆ ಆ ಅಲ್ಲಾನೇ ನಮ್ಮನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು..........."

ಬಾಬರನ ಭಾಷಣವಿದು. ಭೀತಿಗೊಂಡ ಬಲದವರ ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಬಸಿದ ಆವೇಶರಸ. ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಮರುಳಿಬ್ಬಿಸುವ ಮದ್ದು. ಇಸ್ಲಾಮಿನ ರಕ್ಷಣೆಗೆಂದು ಇರಿದಾಡಿಸುವ ಗತ್ತು. ನಿಜವಾದ ಮದಿರೆಯ ಗಡಿಗೆಗಳನ್ನು ಒಡೆದು ಚೆಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಈಗ ಈ ಧರ್ಮದ ಮದಿರೆಯನ್ನು ಕುಡಿದು ಮೊಗಲರು ಮತ್ತೇರಿದರು. ಮರಳಿ ಮದವೇರಿದರು. ಕೇಳುಕೇಳುತಿದ್ದಂತೆ ಕಲಿತನವುಕ್ಕಿತು. ಭೀತಿ ಬಿಟ್ಟೋಡಿತು. ಖಾತಿ ಕಟ್ಟೊಡೆಯಿತು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕುರಾನ್ ಹಿಡಿದು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡರು.

ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ಮೂರು ವಾರಗಳ ತನಕ ಬಾಬರನ ಸೈನಿಕರು ಶಿಬಿರದಲ್ಲೇ ತಲೆಮರೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಷ್ಟೆ! ಬಾಬರನು ತನ್ನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನಾದರೂ ಇತ್ತ ಕಡೆಯಿಂದ ಸಂಧಿಪ್ರಸ್ತಾಪವೊಂದನ್ನು ಮುಂದೊಡ್ಡಿದ್ದನು. ಅದೂ ಒಂದು ಯುದ್ಧತಂತ್ರವೇ ಸರಿ. ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನಿಗೆ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಬರನನ್ನು ಸಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಗೆಲ್ಲಬಹುದಿತ್ತು. ಅವನ ಶಿಬಿರವನ್ನು ನಿಪಾತಗೊಳಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವನು ಅಂಥಾ ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧವಾದ ಗೈಮೆಗೆ ಮನಸ್ಸುಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಏನದು ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧ? ವೈರಿಯು ಆಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದಾಗಲೇ ಅವನನ್ನು ಹಣ್ಣುಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಯುದ್ಧದ ಒಂದು ಧರ್ಮವೇ ಆಗಿರುವಾಗ, ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಏನು ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧವಾಗುತಿತ್ತು? ಮಧ್ಯದಲ್ಲೇ ಬಾಬರನು ಸಂಧಿಪ್ರಸ್ತಾವವನ್ನು ತೆಗೆದನಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆ ಸಂಧಿಯ ಯತ್ನಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಎದುರುಪಕ್ಷದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಧ್ವಂಸಗೊಳಿಸುವುದು ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧವಾದುದು. ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನು ಎಂಥಾ ಅಸಾಧಾರಣ ಶೂರನೋ ಅಷ್ಟೇ ಧರ್ಮರಕ್ಷಕನೂ ಉದಾರಹೃದಯಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಆ ತಂದೆ ರಾಯಮಲ್ಲನಂತೆ ಗುಣಗ್ರಾಹಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು.

ಧರ್ಮದಿಂದ ನಡೆದು ಕೆಟ್ಟವರುಂಟೆ? ಇಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತಿವೆ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳು. ನಮ್ಮ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ 'ಉಂಟು' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳು ಸಿಗುತ್ತಲಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನದೂ ಒಂದು. ಮೋಸ ವಿಶ್ವಾತಘಾತುಕತನಗಳಿಗೆ ಜಯದೊರೆತೀತೆ? ಖಂಡಿತ ದೊರೆಯಲಾರದು— ಎಂಬುದು ಹಳೆಯ ನಂಬಿಕೆ. ರಾಯಸಿನ್ ನಾಡಿನ ಶೀಲೈದಿಯೊಡನೆ ಇದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದರೆ ಏನು ಹೇಳುತಿದ್ದನೋ! ಈ ಶೀಲೈದಿ ಎಂಬವನೇ ರಾಷ್ಟ್ರದ್ರೋಹ ಬಗೆದವನು. ಪ್ರಭುದ್ರೋಹ ಮಾಡಿದವನು. ನಂಬಿಸಿ ಕೊರಳನ್ನು ಕೊಯ್ದವನು. ಯಾರ ಹೆಸರನ್ನು ನೆನೆದರೂ ಪಾಪ ಬಂದೀತೋ ಅಂಥವನು. ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನ ಸಾಮಂತನಾಗಿದ್ದು, ವಿಶ್ವಾಸದ ನಾಯಕನಾಗಿದ್ದು, ಅಪಾರ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ನೇತಾರನೆಂದು ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ ಪಡೆದಿದ್ದು ಶೀಲೈದಿಯು ಒಳಸಂಚಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಯುದ್ಧರಂಗದ ನಡುವೆಯೆ ಶತ್ರುಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿಬಿಟ್ಟನು. ಯಾವ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನೇರವಾದ ರೀತಿಯಿಂದ ಗೆಲ್ಲುವುದು

ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನೇ ಬಾಬರನು ವಾಮಮಾರ್ಗದಿಂದ ಗೆಲ್ಲುವಂತಾಯಿತು. ಶೀಲ್ಹೆದಿಯನ್ನು ವಿವಿಧ ವಿಲೋಭಲನಗಳ ಆಸೆ ತೋರಿಸಿ ತನ್ನ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಅವನು ಭೇದನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದನು.

ಸಂಧಿ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಸಮರವೇ ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ಹೀಗಾಗಲು ಕಾರಣ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನಲ್ಲ. ಬಾಬರನು ಸಹಜವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲೇ ಈ ಪ್ರಸಾಪಕ್ಕಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಕಾಲವಂಚನೆಗೆಂದೇ ಅವನು ಸಂಧಿಯನ್ನು ಮುಂದೊಡ್ಡಿದುದು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅದು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಶೀಲ್ಹೆದಿಯನ್ನು ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಒಲಿಸುವುದೂ ಬಾಬರನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಮತ್ತೆ ಯುದ್ಧವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಮೊಗಲರಿಗೆ ಜಯದ ಆಸೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ರಾಜಪುತ್ರರು ಜೀವದ ಹಂಗು ತೊರೆದು ಕಾದುತಿದ್ದರು. ಮೊಗಲರೂ ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಹೋರಾಡುತಿದ್ದರು. ಅಂದಿನ ಮೊಗಲರ ಆವೇಶ ಕಂಡು ಯಾರಾದರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುವಂತಿತ್ತು. ರಾಜಪುತ್ರರಿಗೆ ಯಾವುದರಲ್ಲಿಯೂ ತಾವು ಕಡಿಮೆಯವರಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವಂತಿತ್ತು ಅಂದಿನ ಮೊಗಲರ ರಣಮತ್ತತೆ, ಆದರೂ ಅವರಿಗೆ ಗೆಲವಿನ ಭರವಸೆ ಮೂಡಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಮದ್ದುಗುಂಡುಗಳನ್ನು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತಿದ್ದರು. ಶತಘ್ನಿಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸುತಿದ್ದರು. ಶತಘ್ನಿಯ ಒಂದೊಂದು ಗುಂಡಿಗೆ ಹತ್ತಾರು ರಜಪೂತರು ಉರುಳುತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ವಿಜಯರವಿಯು ಉದಿಸುವಂತಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನು ಅರಿಭಯಂಕರನಾಗಿ ತನ್ನ ಪಾಳಯದ ಹಿಂದು ಮುಂದು ಮಧ್ಯಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಹುರಿದುಂಬಿಸುತಿದ್ದನು. ಕ್ಷಣದಿಂದ ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ರಾಜಪುತ್ರರ ಕೆಚ್ಚು ದ್ವಿಗುಣಿತವಾಗುತಿತ್ತು. ಆನೆಗಳ ಘೀಳು, ಕುದುರೆಗಳ ಹೇಷಾರವ, ಶೂರ ಸೈನಿಕರ ಅಟ್ಟಹಾಸಗಳಿಂದ ದಿಙ್ಮಂಡಲ ಬಿರಿವಂತಾಯಿತು. ಹಲವಾರು ಗಂಟೆಗಳ ತನಕ ಜಯವನಿತೆಯು ಇಬ್ಬಣಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೇ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಕಣ್ಣಿನ ಒಲವು ಮಾತ್ರ ರಜಪೂತರತ್ತ ಇದ್ದಿತು. ಮೊಗಲ ವೀರರು ಎಷ್ಟೊಂದು ಶೌರ್ಯ ತೋರಿದರೂ ಆವಳು ಅವರ ಕಡೆಗೆ ಕಡೆಗಣ್ಣನ್ನೂ ತಿರುಗಿಸಲಿಲ್ಲ

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ದ್ರೋಹಿಗಳ ನರಕದ ನಾಯಕತನಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಾದ ಶೀಲೈದಿಯು ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನ ಪಕ್ಷಕ್ಕೇ ತಿರುಗಿಬಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಸಾವಿರಾರು ಸೈನಿಕರೊಂದಿಗೆ ಉಂಡ ಬಟ್ಟಲನ್ನೇ ಒಡೆಯಲೆಳಸಿದನು. ಒಮ್ಮೆಲೇ ಅವನು ತನ್ನ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಆಜ್ಞೆಕೊಡುತ್ತಾ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನ ಸೈನಿಕರನ್ನೇ ಸವರತೊಡಗಿದನು. ರಾಷ್ಟ್ರದ್ರೋಹದ ರೌರವಕ್ಕಿಳಿದನು. ಕುಲದ್ರೋಹದ ಕುಂಭೀಪಾಕಕ್ಕೆ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿದನು.

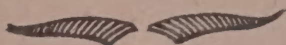
ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಉಂಟಾದ ಈ ಅವಾಂತರವನ್ನು ಕಂಡ ರಜಪೂತರು ಅಪ್ರತಿಭರಾದರು. ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಂಡರು. ಆ ಕಡೆಯಿಂದ ಮೊಗಲರ ದ್ವಿಗುಣಿತ ಆವೇಶದ ಹೊಡೆತ; ಈ ಕಡೆಯಿಂದ ತಮ್ಮವನೇ ಆಗಿದ್ದ ಶೀಲೈದಿಯ ಸೈನಿಕರ ತಿವಿತ; ಅರ್ಧ ತಾಸಿನ ವರೆಗೆ ನಡೆಯಿತು ಈ ಮಾರಣ ಯುದ್ಧ. ರಾಜಪುತ್ರರು ದಿಕ್ಕುತೋರದವರಾಗಿ ದಿಂಡುರುಳಿ ಬಿದ್ದರು. ಬಿದ್ದವರ ಮೇಲೆಯೇ ಬಿದ್ದರು. ಶವಗಳ ಶೈಲವೇ ಏರಿತು; ಅಲ್ಲಿಂದ ನೆತ್ತರಿನ ಹೊಳೆಯೇ ಹರಿಯಿತು.

ಜಯಕನ್ಯೆಯು ಕುಲಟೆಯಂತೆ ಶೀಲೈದಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು. ದ್ರೋಹಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಆಕೆಯನ್ನು ತಾನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದಲೂ ನೋಡಲಾರೆನೆಂಬಂತೆ ಶೂರ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನು ಯುದ್ಧರಂಗದಿಂದ ಮೊಗದಿರುಹಿ ನಡೆದನು. ಎಲ್ಲಿಗೆ? ತನ್ನ ಹುಟ್ಟು ನಾಡನ್ನು ಮರಳಿ ಗೆದ್ದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವ ತನಕ, ಮತ್ತು ಗೆಲ್ಲುವ ತನಕ, ವೀರಭೂಮಿಯಾದ ಮೇವಾಡದತ್ತ ತಲೆಯಿಟ್ಟೂ ಮಲಗಲಾರೆನೆಂಬ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ತೊಟ್ಟು, ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನು ಮೇವಾಡದ ಗಡಿಪ್ರಾಂತದ ಗುಡ್ಡಬೆಟ್ಟಗಳತ್ತ ವೀರವ್ರತಧಾರಿಯಾಗಿ ನಡೆದನು.

ಮೊಗಲರಿಗೆ ಜಯವಾಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ದ್ರೋಹಕ್ಕೆ ಜಯವಾಯಿತು; ಕುಯುಕ್ತಿ, ಕುತಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಗೆಲವಾಯಿತು ಎನ್ನುವುದೇ ಸರಿಯಾದುದು. ಬಾಬರನು ಸತ್ತ ವಿರೋಧಿ ಸೈನಿಕರ ರುಂಡಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಡಿಕಡಿದು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ರಾಸಿಹಾಕಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಕಟ್ಟಿಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ "ವಿಜಯಮಂದಿರ"ವೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ತಾನೂ ಘಾಜಿ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ತಾಳಿದನಂತೆ! ಆದರೆ, ರಜಪೂತ ಸೈನಿಕರ ಆ

ಸಾವಿರಗಟ್ಟಲೆ ರುಂಡಗಳನ್ನೂ ಅವನು ತನ್ನ ದೇವನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದನೋ, ಇಲ್ಲವೋ ತಿಳಿಯದು. ಅಂತೂ, ತಲೆಬುರುಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿದ 'ವಿಜಯ ಮಂದಿರ'ದಿಂದಲೇ ಧರ್ಮರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತೆಂದೂ ಎಣಿಸಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು.

ಮೇವಾಡದ ಗುಡ್ಡಬೆಟ್ಟಗಳ ಗಿರಿಕಂದರಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಗೊತ್ತು ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನ ಕೊನೆಗಾಲದ ರಹಸ್ಯ! ಆ ವೀರವ್ರತನು ಅಲ್ಲಿಯ ಗುಡ್ಡದಿಂದ ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ! ಮೇವಾಡವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಗೆದ್ದೇ ತೀರುವೆನೆಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಗರ್ಜಿಸುತಿದ್ದನಂತೆ! ಸಾಹಸದ ಖನಿಯಾಗಿ ಅಸಹಾಯಕನಾಗಿಯೂ ಬಿಸಿಗುಂದದಿರುವ ಕೆಚ್ಚಿನ ಕುಲುಮೆಯಾಗಿ ಸ್ವದೇಶದ ಹಿತಸಾಧನೆಗಾಗಿಯೇ ಯಾರು ಪ್ರಾಣಧಾರಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನೋ ಅಂಥ ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರೇಮಿಗೆ, ಸಮ್ರಾಜನಿಗೆ, ಪ್ರಜಾವತ್ಸಲನಿಗೆ ಯಾರೋ ವಿಷ ಹಾಕಿ ಕೊಂದರಂತೆ! ಅಂಥಾ ದುರಾತ್ಮನಾರೆಂದು ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ, ನಿಜ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಆ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಕಣಿವೆಗಳಿಗೆ ಇಂದಿಗೂ ಮರೆತಿರಲಾರದು, ಎಂದಿಗೂ ಮರೆಯಲಾರದು. ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನ ಕೊನೆಗಾಲದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅಂದು ಅವು ಕಂಡಿದ್ದುವು. ಕಂಡು ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡು ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದುವು. ಕಂಡಿದ್ದರೂ ಹೇಳಲಾಗದ ಮೂಕವೇದನೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಅಂದಿನಿಂದೀವರೆಗೂ ಆ ಕಣಿವೆಗಳ ಉಸಿರಾದ ಗಾಳಿ ಭಾರವಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿರಬಹುದು. ಯಾರ ದೇಹವು ವೈರಿಶಸ್ತ್ರಾಳಿಯ ನೂರಾರು ಗಾಯಗಳಿಂದ ಜರ್ಜರಿತವಾಗಿದ್ದು, ಮದ್ದಿಲ್ಲದೆ, ಪಥ್ಯೋಪಚಾರಗಳಿಲ್ಲದೆ, ನಿಲ್ಲಲು ತಾಣವಿಲ್ಲದೆ, ಸಂಗಡಿಗರಿಲ್ಲದೆ ಕೊರಕೊರಗಿ ಕೃಶವಾಗುತಿದ್ದರೂ, ತಾಯಿನಾಡ ಬಿಡುಗಡೆಗಾಗಿಯೇ ಅಸುವಿಡಿದು ಬಾಳಿದ್ದಿತೋ ಆ ಕ್ಷತ್ರಕುಲರತ್ನವನ್ನು ಯಾವ ಪಾತಕಿಯೋ ಹುಡಿಗೈದನಂತೆ!

Edited, Printed & Published by K. V. Shenoy
at The Prabhat Printers, Ltd., Mangalore.